

Nik Trontelj

Ciril Žebot: Narod sredi Evrope

Glavni avtor politološke študije z naslovom »Narod sredi Evrope – razprava o srednjeevropskem vprašanju s posebnim ozirom na Slovence« je najverjetneje slovenski pravnik in ekonomist dr. Ciril Žebot (1914–1989), ki je delo napisal pod psevdonimom Borut Bober in skupaj z anonimnimi sodelavci iz akademskega kluba Straža. Besedilo, ki odraža stališče in dejavnost članov omenjenega kluba, je bilo dokončano maja 1943. V razpravi je Žebot s sodelavci predstavil načrt o družbenopolitični ureditvi Slovenije po drugi svetovni vojni. V skladu s tedanjimi avantgardnimi predstavami o suvereni slovenski državnosti zunaj jugoslovanskega okvira, ki so jih širili intelektualci iz kroga teologa dr. Lamberta Ehrlicha (1878–1942), v delu razvija idejo o bodoči ustanovitvi srednjeevropske zveze slovanskih držav, ki bo predstavljala obrambo pred germanskim svetom in zagotavljala politično ter gospodarsko ravnovesje v celotni Evropi.

Pamflet je razdeljen na dva vsebinska sklopa. V prvem delu avtor obravnava geografski, politični, kulturni in gospodarski pojem Srednje Evrope ter predstavi idejo o povojnem osnovanju srednjeevropske zveze držav. V drugem delu poda zgodovinski prikaz slovenskega boja za narodni obstanek sredi stalno prisotnih raznarodovalnih pritiskov nemško–germanskih političnih struktur in oriše možnost rešitve slovenskega naroda in njegove državnosti po drugi svetovni vojni v okviru srednjeevropske federacije slovanskih narodov. Žebot srednjeevropsko politično zvezo predstavi kot slovanski blok nasproti nemški prevladi v Srednji Evropi, ki je zaradi svoje geografske lege in gospodarskih potencialov veljala za pomemben strateški prostor pri vzpostavljanju politične moči v širši regiji. Zveza naj bi se prostorsko raztezala od Baltika do Egejskega morja in združevala zlasti severne in južne slovanske narode, in sicer Poljake, Čehe, Slovake, Slovence (ki so vsi neposredno mejili na germanski svet), Hrvate in Srbe. V zvezo bi bili zaradi gospodarskih in strateških razlogov vključeni tudi Madžari in Albanci, ob idealnem razpletu še Romuni, Bolgari in Grki. V zvezi bi prevladoval slovanski element. Čeprav se pisec zaveda morebitnih praktičnih težav v obstoju takšne politične tvorbe, ki bi združevala narodnostno in kulturno raznolike narode z različnim zgodovinskim razvojem, poudarja pomen zveze kot branika pred ponovnim dvigom nemškega vpliva v Evropi in

svetu. Ureditev zveze bi bila federalna z doslednim priznavanjem narodne samobitnosti vseh vključenih držav. Osnovno poslanstvo srednjeevropske zveze bi bilo ohranjati mir in ravnotežje političnih sil v širšem evropskem prostoru z razvojem uspešnega gospodarstva in trdne vojaške sposobnosti.

Za Slovence bi bila vključenost v takšno zvezo izrednega pomena. Žebot v tem vidi rešitev t. i. slovenskega vprašanja, to je prizadevanj za doseg narodne samobitnosti, ki se vije skozi celotno slovensko zgodovino. V drugem delu svoje razprave izčrpno dokazuje, da je bil slovenski narod večji del svoje zgodovine žrtev poskusov germanizacije, od srednjega veka do razpada habsburške monarhije ob koncu prve svetovne vojne. Slovenci so svoj narodni razcvet želel doseči v prvi Jugoslaviji med obema svetovnima vojnama, a se to ni moglo zgoditi zaradi unitarističnih in centralističnih silnic v skupni državi. Slovenski narod je ponovno (in morda najbolj tragično) doživel nemški teror med okupacijo svojega ozemlja, ko je po prepričanju pisca med Slovenci dokončno dozorelo spoznanje, da med južnimi in severnimi slovanskimi narodi ne sme biti več prostora za nemško državo, zato jo je potrebno prostorsko, gospodarsko in strateško omejiti. Avtor v zaključku strne pričakovanja slovenskega naroda po koncu druge svetovne vojne: uresničitev narodne svobode z osvoboditvijo slovenskega ozemlja od vsake tuje oblasti, združitve vseh osvobojenih slovenskih pokrajin v eno skupno državno telo, preureditev dotedanjih državno-pravnih odnosov med južnimi slovanskimi narodi v federativnem smislu znotraj srednjeevropske zveze, zaščita slovenskega prostora nasproti germanskemu imperializmu z ustanovitvijo politične zveze med severnimi in južnimi Slovani ter prijateljskimi narodi z ozemljem od Baltika do Egeja. Žebot je v političnem povezovanju sorodnih narodov videl zgodovinsko priložnost za narodni razvoj Slovencev v smeri združevanja vsega slovenskega ozemlja in krepitve njegove gospodarske, kulturne in politične moči. Njegova vizija o suvereni in polnopravni slovenski državnosti pomeni pot k postopnemu oblikovanju samostojne Slovenije.